

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ФАРҒОНА ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995 йилдан нашр этилади
Йилда 6 марта чиқади

6-2021
илова тўплам

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

ПОЭТИК ГЕРМЕНЕВТИКАНИНГ ПСИХОЛОГИК АСПЕКТЛАРИ
ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОЭТИЧЕСКОЙ ГЕРМЕНЕВТИКИ
PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF POETIC HERMENEUTICS

Таджибаев Мусажан Сабинович¹

¹Таджибаев Мусажан Сабинович

– Чирчиқ давлат педагогика институти доценти.

Аннотация

Мақола бадиий адабиёт орқали аниқланадиган руҳий дунёнинг илдиэларини очишга қаратилган. Ёлқин категорияси ва кўланка назарияси кашф этилган.

Аннотация

В статье освещена корны идеального мира, через который отрывается поэтика литературного произведения, в виде ёлқин и тенев.

Annotation

This article well open new world for reader. Created new category as yalqin and miracle theory.

Калит сўзлар: беллитристика, герменевтика, автоном матн, матн феноменологияси, коррозия, кўланка назарияси, ёлқин, прагматизм, герменевтик прагматизм, фантазия-тўқима, силлогизм, трансформация, руҳий инъикос, руҳий-шуурий бахт, резонанс.

Ключевые слова: беллитристика, герменевтика, автономный текст, текстовая феноменология, коррозия, теневая теория, ёлқин, прагматизм, герменевтическая прагматизм, фантазия-вымышление, силлогизм, трансформация, душевная критерия, душевно-сознательное счастье, резонанс.

Key words: belletristicos, hermenewuiticos, awutonoum text, text fenomonology, corosy, thenomy theoty, ealqin, pragmatic, hermenewuitic pragmaticos, fantasy, sillogysm, transformation, heart criteriy, resonans.

Мақолада санъат герменевтикасининг энг муҳим қирраси - бадиийлик моҳиятини ўрганишдаги янги қарашларнинг атрибутларини атрофдагиларга етказишга ҳаракат қилинган. Унда бадиий санъатнинг ҳозиргача номаълум қирраси, уни тушуниш жараёнида очиладиган томонлари кўрсатиб берилган.

Герменевтиканинг муҳим инъикоси ва аҳамияти шундан иборатки, у дунё, борлиқ, ҳаёт ўткинчилигини, унинг қайта ва қайта янги ўзгаришларга тўла эканлигини ўқитиш, тушунтириш, исботлаш ва унинг методларини яратиш баробарида инсонга оптимизм, чексиз умидворлик бахш этади. У барчага ҳар бир кун, ҳар бир онда буюк ўзгаришлар, янгиланишлар кутиб яшашни ўрганишни ўқтиради.

Герменевтика учун бутун борлиқ матндан иборат ва матн – чексиз потенциал манба. У худди ўзида чексиз энергия, ғоя, фикр ва бинобарин чексиз сирларни мужассам қилган борлиқнинг аксидан иборат бўлади. Ҳар бир тугалланган матн – ўзича бир дунё. Ваҳоланки борлиқдаги ҳар мавжудот ва нарса автоном матн демақдир. Бу – матн феноменологияси.

Агар бирор бир матнни рудага қиёсласак инсон эритиш орқали ундан металл олади. Бир тонна металдан юз минг хил материал яшаш мумкин бўлади. Бу деталлар агрегатга айланиб ишга тушганда миллионлар - нарса – ҳодисаларни ясайди, фаолият бажаради. Бу ҳодиса чексиз, бироқ барча чексизликларнинг манбаи ўша руда бўлиб қолаверади. Токи барча деталлар бир кун коррозияга учраб яна ўша рудага, тупроққа айланади.

Биз матннинг потенциал кучини эътироф этдик, унга кўра сўз воситасида яратилган матн муттасил ҳаракатда. Зеро сўз матни худди кўмир ёки руда олов, энергия чиқаргани каби ўзидан муттасил ранго-ранг ғояларни ёлқинлантириб туради. Бу ёлқин бутун инсониятга юқади. Ваҳоланки, бундай ҳолатда ҳар бир инсон ундан ўзича янги, ўзига хос ғоя ибтидосини асослантириши мумкин. Герменевтикада силлогизмнинг қудрати энг аввало шу ерда. Бир ғоя минглаб, балки миллионлаб ғояларга туртки, улги берадики, бу худди Ньютоннинг бутун олам тортишиш қонунини, ёки оловдан энергия олиш, электр токи ёки велосипеднинг кашф қилинишини эслатади. Зотан мана шундай ҳозирги даврда оддий ҳодисага айланган нарсалар бир вақтлар инсониятнинг борлиқ ҳақидаги дунёқарашини тамомила ўзгаришига олиб келган. Минглаб юракларда оловланган ғоя уларга чексиз оптимизм, келажакка, келажак бахтга ишонч туйғусини уйғотади ва уни оловлантиради.

Назарингизда худди сизни кейинги муъолишда янги бир инсон сиймосидаги ёки янги бир воқеа мундарижасидаги улкан бахт кутиб турганга ўхшайди, туюлади. Уни сиз аниқ кўргандай бўласиз, унинг борлигини ҳис қиласиз, ич-ичингиздан туясиз. Худди шу ҳолат сизга улкан, бир умрлик бахтга ишонч туйғусини тақдим қилади. Мана шу пайтда сиз турмушнинг майда икир-чикирларини унутасиз, атрофга қалб ва идрок шуъла сочган улкан тушуниш ёлқинига янги назар билан қарайсиз. Бу назар сизнинг қалбингизда улкан гўзаллик ёлқини билан бурканади; ҳамма нарса сизга гўзал, мутаносиб, сизнинг дидингизга параллел мувофиқ, маъноли, мазмунли, энг муҳими сеҳрли бўлиб кўринади ва сиз томонга нур йўллайди. Бу нур худди сизнинг олдингизда янги, жаннатий бахт дунёсини очгандай бўлади. Сизни у ерда бахтли, сизни муҳаббат билан интиқиб кутаётган одамлар қаршилайди ва сиз ўзингиз истаган дунёга келгандай бўласиз ва муроду мақсадингизга етасиз. Мана герменевтик тушунишнинг ҳосиласи. Буларнинг ҳаммаси замирида сизни илҳомлантирган, тўлқинлантирган, қалбингизни эҳтиросга буркаган ўша матн сиймосидаги ёлқин туради.

Бадиий ижод, бадиий адабиёт ва умуман санъат инсонга унинг хаёлот дунёсини, бинобарин, ижодий дунёсини яратиш, шакллантириш ва такомиллаштириш имконини беради. Ваҳоланки, бу бошланиши холос. Чунки американча прагматизм бу билан тўхтаб қолмайди, зеро тасаввур ижодкорлигидан кейинги ҳолат ёки ундан олинadиган манфаат нима деган савол уйғонади. Мана шу ўринда таъкидлаш лозимки, инсон санъат воситасида мавжуд борлиқдан янги борлиқ ижод қилади: у борлиқда у (яъни инсоннинг ўзи) яратувчи ролига ўтади ва ўзи мос, ўзи хоҳлаган дунёни яратади. Мана шу дунё унга ўзини энг бахтли одам деб ҳисоблаши учун макон яратади. Мана шу прагматизм адабиёт, умуман бадиий санъатнинг замирига сингиб кетган.

Тарихий осори-атиқалар воситасида ҳам одамлар ўша даврга қайтиб борадилар. Ўтмишнинг буюк беллитристикаси шундаки, унда ҳамма нарса бахтли якун топади. Шу боис ўтмиш одамга кундалик ҳаёт мундарижасининг сўнгги саҳифаларини ўқиш ёки ўқий олиш учун макон ва замон трансформациясини ишга солади, ҳаракатлантиради. Бундай трансформация сабр ва қаноатнинг буюк ҳикмат эканлигини санъат билан исботлаб беради. Сиз бугунги меҳнатнинг келажак ҳосиласини ҳозирда тасаввурда кўриб тургандай бўласиз. Улар худди ўша тарихий осори-атиқалар каби сизнинг тасаввурингиздан жой олиб туради. Бу тасаввур ёлқинланиб сизнинг ақл-фаросатингизни тўлдиради. Осори – атиқалар прагматизми ҳам айнан мана шунда. Ҳозирда бадиий адабиёт фақатгина кўнгилочар оргаизм ёки чиройли ҳаётга ундовчи волюнтаризм билан чегараланмайди. Балки у прагматик ғоялар билан тасаввурда янги дунё яратиш ёки янги дунёнинг, келажак дунёнинг одамларга ўзлари учун мос ва хос бахтли дунёнинг штрихларини чизишга макон яратади. Айнан шу ҳолат герменевтик прагматизмдир.

Деярли барча илмий гипотезалар борлиқнинг яратилишида аввалда нур бўлганлигини таъкидлайдилар. Аввал нур пайдо бўлган, нур кўланка (соя)ни шакллантирган, соя (кўланка) эса, моддий дунё учун моҳият вазифасини ўтаган.

Шу боис тасаввурда юз бериши мумкин бўлган воқеа-ҳодисалар асосида нима бор, деган савол муттасил ва мудом кўндаланг туради. Тасаввурни баъзи адабиётларда хаёлот деб ҳам атайдилар. Бироқ, хаёлот ёки хаёлда тасаввур ҳам, унинг маҳсули фантазия ҳам бор. Бироқ бизнинг фикримизча, тасаввур ва фантазия тамоман бошқа-бошқа ҳодисалардир. Шу боис хаёлот термини кўланка назариясида бошқа ракурсда ўрганилади.

Масаланинг иккинч томони кўланка роль бажарадиган тасаввурда, ёки кўланка назариясининг базиси ҳисобланадиган тасаввур борлиғида яратиладиган воқеа-ҳодисаларнинг нима, қандай, қанақа, қанча ёки нима қанчалигида. Ёки кейингиси эса тасаввурдаги кўланка ёки кўланкаларнинг образлилиги муаммосидир. Бу ўринда образ термини ҳозирча шартли, чунки биз ҳали у ерда нималар борлигини ёки улар қандай, қанақа, қанча ва нима қандай қилинишини билмаймиз. Биз фақат биламизки, инсонда чексиз тасаввур олами бор ва унда кўланка ёки кўланкалар олами ҳукмронлик қилади. Кўланкада нур борки, соя бор назариясидан келиб чиқиб, ҳар бир нурнинг моҳияти ҳақида гапирамиз. Моҳият асос бўлса, унинг инсондаги акси аҳамиятни яратади. Аҳамият эса, бизни яна прагматизмга олиб келади. Бизни ўраб турган борлиқнинг тасаввурдаги кўланкаси ибтидосида ўша прагматизм ётадики, инсон ҳар бир воқеа – ҳодисани аҳамиятлилиқ нуқтаи назаридан баҳолайди.

Санъатнинг муҳимлиги шундаки, у борлиқни фантазия орқали яратади, яратган воқеа-ҳодисаларини кўланкада ифодалайди, яъни ўзи йўқ, бироқ акси бор ҳолатда тасаввурга киритади. Биз уни сўзда, луғатда маъно деб ҳисоблаймиз. Ҳар қандай ҳолат мавжудлик, миқдор, қиёс, тасниф, умуман кўланкалар дунёси, ёки кўланкалар ҳаракати бизга нафақат горизонтал-вертикал, балки геометрик тасаввур орқали геометрик фикрлаш имкониятини ҳам тақдим қилади. Биз бу ўринда кўланкани образдан ажратиб олишимиз лозим. Чунки образ бизнинг тасаввуримизда ёрқин акс этган инсон, ҳайвон, ўсимлик ёки моддий ёки моддийлашган воқеа-ҳодиса бўлиши мумкин. Кўланка эса, ҳали ҳиссиёт уфқида ёки пайдо бўлган, ёки пайдо бўлиши мумкин бўлган ҳодиса. Чунки бизнинг у ҳақда ҳали тасаввуримиз фантазияни генерация қила олмайди, ярата олмайди.

Биз аллақандай воқеа-ҳодисаларни ҳис қиламиз, аммо тасаввур қила олмаймиз. Чунки ҳали фантазияга асос йўқ, материал йўқ. Моҳият йўқ, бироқ нимани моҳият ёки моҳиятни бошқа нима деб аташ мумкин, яна?! Хужайрани тирик организмларда ёки анорганик оламда атом, нейтрон, позитрон ва ҳоказо номлар билан аташ мумкин. Ваҳоланки, марксизм бундай чексизликни материянинг кўринишлари деб атаган ва бу масалага шундай нуқта қўйган эди.

Бироқ борлиқнинг материалистик ҳолати уни санъат намунаси эканлигини инкор қилмайди. Бу масалада моҳиятни вульгар тушуниш бу муаммодаги энг кенг тарқалган ва мунтазам такрорланадиган ҳодиса. Зотан айнан вулгаризм борлиқнинг силлогизм ва трансформациядаги парадигматик санъатини инкор қилибгина қолмай, борлиқнинг бу имкониятларини авантюрага айлантиради, охир-оқибат фашизмдек жирканч сиёсатни яратади. Борлиқнинг материалистик ҳолатини вульгар тушунишнинг типик намунаси, яъни ҳамма нарса бор ва ҳамма нарса фақат бор нарсада бирлашади, визуал, физик ҳажмли атрибут ва аҳамиятли нарса материя деб номланади. Худди шу ҳолат прагматик вулгаризм учун генератор вазифасини ўтайди. Унда ҳамма нарса оддий манфаатдорликка тақалиб қолади.

Бадий, образли фантазияда эса, тасаввурдаги кўланкалар, аниқроғи ижодий дунё образлари инсон ички дунёси, ички тасаввуридан юлиб олиниб, жамият мулкига айлантиради. Қачонки у жамият мулкига айланган моҳият бўлганда эса, ўз аҳамиятини йўқотади ҳодиса бўлиб қолади, худди кундалик янги нанотехнологиялар сингари. Уни ҳамма билади, уни ҳамма кўради, уни ҳамма ҳис қилади.

Бироқ биз фантазия учун майдон ва макон яратар эканмиз, ўша фантазияни нималарда тасаввурга кирита олишимиз мумкин. Бошқача айтганда тасаввур фантазияси нималарда воқеа-ҳодиса яратади, деган савол-муаммо кўндаланг қўйилади.

Биз бу саволга кўланка деб жавоб берамиз. Бас, фантазия санъат экан, фантазиянинг ибтидоси ва қуроли бу –кўланка. Кўланка моддий ҳодиса эмас, чунки у фақат тасаввурда яшайди. Уни соя деб ҳам аташ мумкин. Ёдингизда бўлса, “Аловиддиннинг сеҳрли чироғи” фильмида соялар шаҳри ёки шаҳарлар сояси ҳақида гап кетади. Зотан бутун воқеа-ҳодисалар кичкина каталак ичида фантазия ўлароқ тасаввурда яратилади, кўланкалар ҳолатида намоён бўлади. Тасаввурда ҳам шунақа, ижодкор – у хоҳ ёзувчи, хоҳ ўқувчи-китобхон бўлсин, барча воқеа-ҳодисаларни кўланка сифатида, соя сифатида тасаввурда шакллантиради, ваҳоланки бу соялар фақат тасаввурдагина мавжуд бўлади.

Иккинчи томондан кўланка-соя фантазия-тўқиманинг базиси, унда одам ўзи нафақат хоҳлаган, балки ўзи орзу қилган жамиятни, дунёни ярата олади, у ерда бахтли ҳаёт кечиради, мана шу соялар, кўланкалар мамлакатининг бахт макони, чунки у ерда унинг ўзи ҳукмрон.

Бу ерда яна соя ва кўланка терминларининг фарқли маънолари бор. Зеро соя фақат нур билан ёнма ёнликда мавжуд, нур йўқ ерда соя йўқ, у зулмат. Кўланка эса, худди тушдаги кино каби муттасил тасаввуримизда ёки ички дунёмизда мавжуд кўланка соя эмас, чунки соя нурдан асосланган мавжуд нарсанинг атрофга таралган мавжудлик белгиси. Кўланка эса, ҳеч нарса йўқ бўлган, умуман бўш жойда ҳаёлан тасаввуримизда акс эттириш мумкин бўлган ғоявий ҳодиса.

Яна шу нарсани унутмаслик лозимки, бир хил сўзларнинг терминга айланиши қандайдир тушунчаларнинг маънолар гравитациясининг кенгайишини генерация қилинишига олиб келади. Бу ўринда аура ҳодисасининг аҳамияти чексиз. Ҳар қандай ижро, санъат асарининг ижроси аурасиз етарли эффект бермайди. Зотан аура жамият, ҳеч бўлмаганда

аудиториянинг туйғулар парадигмасида устиворлик қилади, айнан шу ҳол санъат асарининг бор поэтик имкониятини намоён қилиш учун майдон яратади.

Кўланка санъати маълум аура майдонида турли тизимда шаклланади: ёрқин рангли кўланкалар, файзли кўланкалар, нурсиз кўланкалар ва бошқа ҳолат ёки шаклларда. Бу шакллар бизни кўланкалардан образлар ярата олишимиз учун имкон беради, яъни бутун борлиқни биз ҳиссиётлар, ҳиссий образларни эса, кўланкалар билан бошқариб борамиз. Айнан шу ҳодиса, санъатда инсониятга сентиментализм эшикларини очади. Армон, орзу, мақсад, рашк азоби, ёлғизлик туйғуси, ишончсизлик кечинмалари, ишончсиз эртанги кун, энг аввало кундалик ҳаётда ўз ўрнидан қониқмаслик, кундалик ҳаётдан норизолик; булар ҳаммаси инсонни зилдек елкасидан боса бошлайди. Натижада инсон чуқур пессимизмга киришиб кетади, бора-бора суиқасд ёки узлатни истаб қолади. Булар сентиментализм психологиясининг учқунлари, холос.

Кўланка адабиёти эса, инсонни сентиментализмнинг салбий психологиясидан, ҳолатларидан сақлашга қаратилган. Айнан инсон кўланка санъати орқали ўзига хос аура ярата олиши, бинобарин, катарсисга эришиши мумкин бўлиб қолади. Ваҳоланки, биз юқорида санаб ўтган биопсихологик жараёнлар кўпинча борлиқ, ҳаёт, жамиятни вульгар тушунишнинг натижасида юзага келади. Инсон ўзини муттасил иложсиз шароитда тасаввур қилади. Герменевтика ва ундаги кўланка санъати инсоннинг олдида у эгаллаши мумкин бўлган янги марралари бор эканлигини тушуниб етиши учун майдон яратади. Тасаввурда пайдо бўладиган имкониятни биз фантазия, тўқима, хаёлот деб атаймиз. Герменевтика санъат сифатида ҳар қандай фантазия, тўқима ва хаёлот эртанги кунда амалга ошиши мумкинлигини исботлашга қаратилган.

Биз яшаб турган ҳозирги замонавий технологиялар аренаси ҳам ҳам айнан фантазиянинг меваси эмасми? Аллоҳ дилга солган ҳар қандай фантазия, тўқима ёки хаёлот шаклидаги воқеа-ҳодиса борлиқда қайсидир ҳолатда мавжудки, у инсонга, унинг хаёлига келган, дилига солинган. Биз эса, уни аввал тасаввурда кўрамиз ёки қалбан маъносини фаросатда ҳис қиламиз, кейин эса, яратамиз. Бу – кўланка санъатининг меваси. Бу худди ҳалиги қора туйнукдан дунёнинг яратилишидек пайдо бўлади.

Санъат асарлари ҳам, уларнинг ғояси ҳам илоҳий нур каби жилваланади. Биз герменевтикада эса, уларни тушунамиз ва ижрога айлантирамиз, холос. Кўланкалар жилваланиши, уларнинг пайдо бўлиши, яратилиши учун аура керак, маълум аура инсонни руҳлантиради, илҳомлантиради, унда буюк яратувчанлик ҳиссини уйғотади. Бундай жараённинг илк меваси шеър бўлиши мумкин. Чунки шеърда инсон руҳан ҳис қила олган, аммо аниқ кўра олмаган кўланкаларини сўзга солишга интилади.

Кўланка санъати бу – борлиқнинг руҳий инъикоси. Унда бутун борлиқ, геометрик қуршов кўланка сифатида қабул қилинади, кўланкалар билан инсонга мавжуд туюлади. Ундаги материал борлиқ эса, сояларга айланади: улар бор ва кўзингга кўринади, аммо жисман ҳеч нарса йўқ. Борлиқдаги материалистик дунё сояларни ташкил қилади. Тоғлар, булутлар, дарахтлар, одамлар... , қўйинги, ҳамма-ҳаммаси сояга айланади.

Материалистик борлиқнинг биз билган, ҳис қилган ва тасаввур қилган мавҳум акси кўланка дунёсига айланади ва у соялар орқали тасаввурда ҳаракатланади. Кўланка бу – руҳий дунё, ундаги соялар – образлардир. Биз бундай кўланка дунёсини тасаввур орқали кўрамиз, сезамиз. Кўланка дунёсининг ўзига хос энг муҳим ҳолати шуки, унда ҳамма нарса, бутун дунё бир вақтда, бир жойда сенинг олдинда мавжуд бўлиб кўринади. Унда замон ва маконнинг аҳамияти йўқ. Сен ўзинг билган-билмаган, кўрган-кўрмаган Аллоҳ яратган ҳар қандай одам ёки мавжудотни ёнингда, бир вақтнинг ўзида кўриб тургандек ҳис қиласан ўзингни. Муҳими айнан мана шу дунёда биз ўзимиз мутлоқ ҳукмронмиз. Бундай мутлоқ ҳукмронлик шоирга, ўқувчига чексиз қудрат бахш этади.

Бундай қудрат унинг сиймосида бутун борлиқни ўзгартира олиш, уни қайта қуриш ҳисси ва айнан шу ҳиссиёт домида шоир нафақат ўзи мавжуд бўлган замин, балки бутун тўғарак жаҳонни тубдан қайта қуриш учун ўзида лаёқат сеза олади ва нафақат инсондан ташқари бўлган борлиқ, балки жамиятни ҳам. Чунки унинг ушалмас орзулар уммони бу жамият – уни ўраб турган муҳитдаги соялар – образлар.

Унинг руҳий исёни мана шу тасаввурдаги кўланка салтанатида уйғонади, жунбушга келади, унинг руҳий соясини ҳаракатга келтиради. У – чексиз қудрат соҳиби, у – жасур, умард, у – олижаноб, у-сахий, у-туғал гўзаллик сиймоси, у-эзгулик таратувчиси, у-

комилликнинг дунёсининг ёрқин намоёндаси. Ва умуман, барча ижобий ва ментал психология қирралари унда мужассам. Қўланка санъати, қўланка дунёсининг ўқувчига-китобхонга етказадиган, унинг борлиғини трансформация қиладиган, энг биринчи куч мана шунда.

Ёдингизда бўлса, “Оқ кема” асарининг қаҳрамони мана шундай ҳиссиётлар оғушида яшайди. У инсоннинг бир умр бахтли бўлиши учун ёлғиз Ўрозалини тийиб қўйишнинг ўзи етарли деб ўйлайди. Чунки у бечоранинг бутун бахти шу кичкина бир кордондаги олти-етти кишининг тақдири билан узвий боғлиқ. Унинг бахти, тақдири, ўтмиши, келажаги ва ҳаттоки фожиаси ҳам мана шу ердаги муҳит билан боғлиқ эдики, унинг назарида балиққа айланиб денгиздаги кемага етиб олишнинг ўзиёқ нафақат унинг, балки бутун инсониятнинг тақдирини ўзгартириб юборади, деб орзу қилади.

Қўланка мамлакати ҳар бир инсонга бадиий туйғулар оғушида, самовий кумушранг ёки алвони нурли ҳиссиётлар оқимида мана шундай туганмас ички руҳий-шуурий бахтни тақдим қилади. Мана шу ҳолат ўзбек мумтоз адабиёти лирик меросининг ҳар бир қалбда ярата оладиган энг оддий ва энг содда резонанси.

Қўланка дунёсидаги руҳий эркинлик ҳукмрон бўлган шароитда китобхон инсон ўзини самимий бахт оғушида ҳис қилади. Бундай туганмас ва чексиз бахт инсонга нафақат руҳий сокинлик, ижтимоий комиллик келтиради, балки унга тақдир қилинган хулқ-атвори гўзаллик билан трансформация қилиши учун ҳам имкон яратади. Қўланка бу-тасаввурнинг қуроли, тасаввур эса, борлиқнинг инсон сиймосидаги акси. Сиймо-руҳ гўзаллиги, инсон борлиғи.

Қўланка санъати намуналарини биз ўзбек мумтоз адабиётининг ҳар қандай етук намуналарида учратамиз. Муаллиф ўз қалби тасвири баёнида сўз воситасида бетакрор рангли олам яратади. Бу олам тавсифида шоир – ижодкорнинг мақсади чиройли, ёрқин, жарангдор, жимжимадор сўзлар айтиб ўқувчининг луғат бойлигини ошириш эмас, балки мана шу рангоранг калималар орқали унинг тасаввурини ёқиш ҳамда тасаввур орқали ҳали унга номаълум мухташам дунёни кашф этишига йўл очиш ва инсон учун ҳақиқий баркамол ҳаётнинг чизгиларини муаллиф қалбидан китобхон қалбига кўчиришдан иборат.

Адабиётлар:

1. Тисельтон Э. Герменевтика. – Минск: 2008.
2. Султон И. Адабиёт назарияси. –Тошкент: 1985.
3. Ҳожиаҳмедов А. Мумтоз сўз санъати. –Тошкент: 1998.
4. Бобоев Т. Адабиётшунослик назарияси. –Тошкент: 2002.
5. Хализев В.А. Теория литературы. –Москва: 2008.